

Το νόημα των λέξεων

Της
ΜΑΡΙΑΣ ΜΟΙΡΑ

ΣΩΤΗΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, *Αντιπαθητικές λέξεις*,
Εκδόσεις Πατάκη, σελ. 81

Ο Σωτήρης Δημητρίου έχει μια ιδιαίτερη θέαση του κόσμου. Στο ευσύνουπτο αυτό αφήγημα αναθυμάται, συλλέγει και σχολιάζει με χιούμορ και καυστικότητα την ρηχότητα κάποιων λέξεων που κυριαρχούν από καιρού εις καιρόν στον δημόσιο λόγο. Τα κούφια λόγια, τα μεγάλα, χωρίς ειδικό βάρος και ουσιαστικό περιεχόμενο, που εκφέρονται από τους νεοέλληνες με χαρακτηριστική προχειρότητα και ναρκισσισμό, ιδιάζουσα ευκολία και άνεση. Χωρίς να αφήνουν το παραμικρό αποτύπωμα στο συλλογικό ασυνείδητο. Ανάμεσα στα πολλά ευφάνταστα και κωμικά τα οποία καταθέτει σε μια συνεχή αφήγηση, λοιδορώντας την δολιότητα ή την κακοκεφαλιά των συμπατριωτών μας, απαριθμεί με ζέση εκείνες τις απερίγραπτες μεγαλόστομες εκφράσεις του συρμού που εύχονται με προσποιητή γαλατική ευγένεια: καλή συνέχεια, καλή απόλαυση μέχρι και καλή Παναγιά. Ομολογώ ότι την πρώτη φορά που άκουσα αυτή την τελευταία απίθανη και ασυνάρτητη ευχή έμεινα αποσβολωμένη να ψιθυρίζω ένα ξέπνοο και κάπως ειρωνικό «επίσης», αναρωτώμενη σιωπηλά και εκνευρισμένα τι ακριβώς εύχομαι; Η με το καλή απόλαυση να σκέπτομαι ότι το enjou των αγγλοσαξόνων είναι μια καθαρή και λιτή επιταγή-προτροπή-ευχή που δεν προσπαθεί να υπερθεματίσει για το μέγεθος ή την ποιότητα της απόλαυσης.

Λέξεις όπως συμπερίληψη, ενσυναίσθηση, διάδραση, διάκρυβημα και φράσεις όπως βιώσιμη ανάπτυξη ή ασύμμετρη απειλή, σπουδαιοφανείς και παιγνιώδεις, βαρυσήμαντες και βαρύγδουπες, καταλήγουν με αλλοιωμένο το νόημά τους όχι από την χρήση, αλλά από την κατάχρηση και την μεγαλορρημοσύνη. Ναι, χρησιμοποιούμε με επιπολαιότητα τον όρο συμπερίληψη χωρίς να τρέφουμε καμιά ιδιαίτερη εκτίμηση και ουδένα σεβασμό στον άλλον, στον διαφορετικό, στον ξένο. Μιλάμε για τα κοινά και τις κοινότητες παγιδευμένοι σε έναν ερμητικό και απέλπιδα ατομικισμό, αδιαφορώντας επί της ουσίας για τον γείτονα, τον συμπολίτη, τον συνάνθρωπο, καθηλωμένοι στον καναπέ και εθισμένοι στην νυχτερινή κατανάλωση εύπεπτων και χαλκευμένων τηλεοπτικών ειδήσεων. Αποκομμένοι από τον τόπο, τους τρόπους των αγροτικών κοινωνιών και τους παραδοσιακούς συνεκτικούς δεσμούς, πανηγύρια, χοροστάσια, ομαδική εργασία, που στο παρελθόν σφυρηλατούσαν σχέσεις συλλογικότητας και ομοψυχίας. Και ο κατάλογος συνεχίζεται με λέξεις-φετίχ που ενίοτε εγκαθίστανται στη γλώσσα μας με έπαρση και πείσμα για να πιστοποιήσουν την ευρυμάθεια, τον πολιτι-

σμό και τις προοδευτικές μας αντιλήψεις. Σαν παντιέρες πολιτικής ορθότητας που ανεμίζουν ανέμελα και ευφρόσυνα στον αέρα, χωρίς να αντιπροσωπεύουν τα συλλογικά οράματα, τους κοινωνικούς μετασχηματισμούς και την πολιτικά ωρίμανση του σώματος των πολιτών.

Ο «σοσιαλεθνικισμός» για τον συγγραφέα, είναι ένας υβριδισμός που αποτυπώνει την συγκυριακή συσσωμάτωση του έθνους με γνώμονα τις ιδεολογικές εμμονές, το θυμικό ή το καθαρό συμφέρον. Σπίνεται μια οργιώδης φάρσα, μια παρωδία με φανφαρόνους αρχαιοπληκτους, πορωμένους τουριστικούς πράκτορες και κυνικούς μεσάζοντες που κάνουν φιέστες και δουλίτσες. Αλλά και ο άνευ όρων και ορίων «δικαιωματισμός» και η υπερβολική ζωοφιλία επισύρουν την χλεύη του και αντιμετωπίζονται σκωπτικά. Όμως γιατί αλήθεια εστιάζουμε το μένος της πολιτικής μας κριτικής σε μια στιγμή του ιστορικού χρόνου, καταδικάζοντας εξακολουθητικά την περίφημη «κωλοτούμπα» του αρχηγού; Όταν η συνθήκη επέβαλε να εκφραστεί το κοινό αίσθημα ακόμα και με μεγαλοστομίες που θα κατέληγαν σε υπαναχωρήσεις. Όταν ήταν αναγκαίο να γίνει γνωστή με κάθε τρόπο η οργή του ταπεινωμένου και εξαπατημένου λαού. Όταν έπρεπε να αναταχθεί το τραύμα με μια εκδήλωση καθολικής ανυπακοής, μια κραυγή εξέγερσης, μια πράξη αντίστασης προς την ανάληψη, υποκριτική και αλαζόνα ευρωπαϊκή οικονομική ελίτ. Εστω για την τμή των όπλων. Γιατί λησμονούμε τις επονεϊδιστες και καθοριστικές πρακτικές που υιοθετήθηκαν από τις προηγούμενες εξουσίες και οδήγησαν στην χρεωκοπία της χώρας; Η τις επιλογές της επόμενης εξουσίας, σε καιρούς οικονομικής ανάκαμψης πλέον, που έκαναν τη μεσαία τάξη φτωχότερη και το σύνθημα ψωμί-παιδεία-ελευθερία τραγικά επίκαιρο: αν αντικατασταθεί το ψωμί με το λάδι και προστεθεί η υγεία στο τρίπτυχο.

Και αλήθεια σε ποια κόγχη του συλλογικού φαντασιακού κρύβεται αυτή η περιβόητη κεντρικά μάζα που συντηρητική και μετρημένη, φιλόπονη και σοφή περιμένει να την καλέσει στο προσκήνιο η καλλιτεχνική πέννα; Η μεσαία τάξη που παίρνει αιδήμονες αποστάσεις από τα άκρα (μαύρα και κόκκινα), δεν έχει ανεδαφικές προσδοκίες και ιδεολογικές αγκυλώσεις. Που δεν υπνώττει χαυνωμένη όταν η διαπλοκή και η βία σηκώνουν κεφάλι, δεν αδρανεύει όταν απολύεται ο διπλανός και δεν λουφάζει όταν κακοποιείται η γυναίκα του γείτονα. Ο «εθνικός κορμός» που βγαίνει στο δρόμο όταν βιάζεται η ανήλικη κόρη της μετανάστριας που δουλεύει νυχθημερόν, δεν αποστρέφει το βλέμμα από την αδικία των αδυνάτων και δεν σιωπά όταν δολοφονείται η διαφορετικότητα από τους νομοταγείς πολίτες.

Η λογοτεχνία αρέσκειται στα διλήμματα και όχι στις βεβαιότητες. Εγείρει ερωτήματα και δεν δίνει απαντήσεις. Συνελόντι ειπείν, σύμφωνα με τον συγγραφέα, εν ολίγοις δηλαδή: Ευτυχώς!